

OPERETIKUULSUS MILVI LAID:

TÖNIS ERILAI

tonis.erilaid@ohtuleht.ee

„Meie *chameuse*’i Milvi Laidi juures tekib ettekujutus millestki valgest. Valge ja violett lilla ja kannike, ühe olevuse kaks palet. Ühekorraga suursugune ja tagasihoidlik ja seejuures õrnus ise. Eks kõik naised tahavad olla õrnad, aga Milvi Laid ON,“ kirjutab Albert Üksip luuleliselt Estonia operetitähel. Uus Eesti on teda 1937. aastal omakorda iseloomustanud: Milvi Laid on näitleja, kellele on omane intelligentsus, ääretult sümpaatne peenetundlikkus ja isegi lapselik karge tagasihoidlikkus. Tema üksainus käeliigutus laval paneb vaatajate südamed värise-ma, lisasid kriitikud.

Eraelus vaikiv ja tagasitõmbunud Milvi Laid oli Estonia opereti suurim täht. „Juba lapsest peale olen õppinud iseseisvaks, sest mul ei olnud sõpra, kellega oleks võinud mõtteid vahetada ja see on jäänud nii tänapäevani,“ ütles Laid kirjas Helga Tõnsonile.

Lavateed alustas Milvi Laid Viljandi Ugalas. Sakala teatas 17. septembril 1927: „Esihobu esmakordselt! Ujala uus operetijõud Milvy Laid täna ja homme (Imre) Kalmani operetis „Sügismanöövrid“.“

Siinkohal laseme rääkida Eesti Raadio esimesel naisdiktorigil Erika Weidenbaumil (pärast soomlasega abiellumist Erika Nivan-ka): „Kolmekümnendatel aastatel oli Estonias Milvi Laidi aeg. Ma olin Milvi Laidi esmakordselt näinud Viljandis opereti „Dolly“ peaosas. Kuigi ma olen vana teatris-käija, olin ma nii võlutud, et ütlesin ohvitserile, kes istus minu kõrval: „Niisugune näitleja on teil siin Viljandis – ta kuulub hoopis Estoniasse.“ Ohvitser vastas: „See on esimene tükk, kus teda vaadata võib. Siamaani on ta nagu puuhobune hüpanud siin ringi.“ Aga iga asi tahab küpsemist! Ei läinud rohkem kui paar kuud, kui Estonia tõi Laidi otskohe ära Tallinna... Ta oli erakordne nähtus, mängis end laval jäagitud ära. Väga paljud tahtsid temaga valges saalis õhtust süüa, aga kogesid, et Milvi Laid ei rääkinud õhtusöögil peaaegu ühtegi sõna. Ta oli laval endast kõik ära andnud. Sama kordus, kui Milvi Laid sõja-aastatel Soomes väljamüüdid saalidele mängis. Saadik (Aleksander) Warma helistas mulle ja ütles: „Pak-kusin ennast teda koju saatma ja kas te teate, terve tee ei rääkinud ta minuga ühtegi sõna...“

Leiti konservatooriumist klaverit õppimas

„Pärnu Endlasse oli lahkunud Ujala esimesi kutselisi primadonnasid Frieda Hilden-Pink ja uus ning energiline teatrijuht asus primadonna otsingule. Otsing algas Tallinna konservatooriumist, kus hangiti andmeid noorte andekate lauljataride kohta, kellel võiks laval eeldusi olla mitte ainult vokaalses mõttes. Tal pidi olema kena kuju, loomupärast särtsu jne. Konservatooriumist anti siis paar nime. Nende hulgas Aleksandra Isak seal Balti jaama taga. Neiu ei olnudki laulu õppimas, vaid kogu-

suursugune ja tagasihoidlik naine, kelle üksainus käeliigutus laval pani vaatajate südamed värise-ma

ESINES ROOTSI EESTLASTELE: Tundmatu Võõras (Harri Kuusik) kohtub romantilise Juuliaga (Milvi Laid) ja otsustab mängida tema Romeod. Stseen pühapäevaselt operetietenduselt detsembris 1950.

ni klaverit, ja õppejõudude arvates võis tal kontsertpianistina ees seista hiilgav tulevik. Too Aleksandra olevat sirge nagu osi ja omavat loomupäraselt kandva ja kõlava soprani,“ meenutab aastakümneid hiljem Arnold Sepp, miks tüdrukut vaatama kuulama mindi. „On selgesti meele, kuidas parajasti tuba koristanud preili katsus kuidagi sisse võtta „primadonnaliku“ poosi ja moduleeris oma senise tütarlapseliku hääletooni pooleldi teatraalseks... Siis ilmus Aleksandra Isak varsti Viljandisse ja algas kibekiire valmistumine algava teatrihooja vastu. Talle tuli leida lavalik primadonnanimi, Aleksandra oli liialt slaavilik.“

Sellel tegeles põllumeeste seltsi aia õitsvate sirelite alla kogunenud seltskond. Valiti Milvy

Laid, mille lauljanna ise hiljem Milviks muutis.

Arnold Sepp kirjutab esimesest esinemisest: „„Sügismanöövrid“ ei ole just õnnelik primadonnale, seal on kuskil keskpaigas pikk aaria, mida lossineil tuleb laulda rõdul seistes unistavalt kuu-paistesse. Ei ole mingit tegevust selle aaria ajal ette nähtud... Õnnetu Milvi laulis ja laulis, katsus kuidagi ettekannet hingestada, pani käe vastu rõdusammast. See ei olnud sellise tegevuse jaoks ette nähtud, sammas liikus paigast. Publikust käis läbi turtsatuste kahin...“ Alfred Mering on omakorda meenutanud: „Kuigi ta „Sügismanöövrites“ seisis laval nagu hunnik õnnetust ega mõistnud käte ja jalgadega midagi peale hakata, oli tal sarmi ja veetlust, mis just operetis vajalik.“

KUULSUSE TIPUL: Milvi Laid 1935. aastal.

Eesti teatri- ja muusikamuuseum

Tõnis Erilaid
AUTORIKÜLG

Eesti teatri- ja muusikamuuseum

ABIKAASA, KELLEST EI TEATUD

15. augustil 1906 Tallinnas sündinud Aleksandra Isak tunnistas, et lapsepõlves meeldis talle klaver ja teistega koduõues etendusid teha. Tallinna II tütarlaste gümnaasiumi lõpetanud mängis ta paar kuud isetegevuslikus Paul Pinna rahvateatris, kuni ta konservatooriumi klaverõpingute kolmandalt kursusele Viljandi Ugalasse meelitati ja uueks nimeks anti Milvi Laid. „Armastan pööraselt lilli ja muusikat,“ on ta pihitud. „Mu suureks õnnetuseks algas sõda, mis üksi ei lõhknud rahvast, vaid ka minu kunstitee.“

Milvi Laid suri 12. juunil 1976.

aastal Stockholmis, kõrval poeg Jaan ja abikaasa August Zimmermann (pildil), kellega ta oli abiellunud 1940. aastal. Nii vaikselt, et isegi kollakad lehed lärmi ei teinud.

Tartus õigusteadust õppinud August Zimmermann oli tuntud äri-mehe ja Eesti autoklubi esimehe Jaan Zimmermanni poeg. Üheeaaline Milvi Laidiga. Suur autohuviline. August käis juba 1928. aastal koos

isaga autoga Pariisis, mis tol ajal oli tõeline vägitagu. Aasta hiljem osales ta esimest korda Monte Carlo tähesõidul. 1930. aastal sõitis ühes autos koos ema ja õega, kes autoajakirjale lugusid kirjutas. 1934. aastal jäi August Zimmermann koos kaaslastega tähesõidus 53. kohale. 1937. aastal läks paremini, saadi 49. koht.

Laidi märgati ka välismaal. Pikka lepingut temaga igatseti Berliinis ja Poolas.

Kuid Estonia hoidis teda kinni, kuni tuli viimane etendus, üldse viimane täisetendus Estonias enne ahervaremeks põlemist 1944. aasta 9. märtsil. Mängiti operetti „Krahv Luxemburg“.

Milvi Laid sõitis veel pärast seda koos mõne estoonlastega Helsingisse esinema, aga tagasisõidu asemel jäi laevale nukralt järele viipama, et minna poja ja mehe juurde Rootsi. Pagulaste algul sai ta kaasa teha sealse Riksteatri operetikoosseisus. Hiljem kadus seegi võimalus. Milvi Laid kirjutab: „Sõda tõi Rootsi palju kunstnikke ja kui nad peale esinemist paremaid arvustusi said kui omad, siis seadus keelas kohe välismaa kunstnikele nende ala tööpõllu! Samuti minu.“

Jäi veel Soome. Uusi Suomi kirjutas 1956. aastal: „Milvi Laid, tuntud Eesti ööbik, on aastate järel tulnud külastama meie maad. Ta ongi oma kunsti tipul, sama tundlikult-tütarlapselikult häbelik, tagasihoidlik, sale, südamesoojusega ja vaimselt ilmekana oma osa tõlgitseva ja selles elava... Milvi Laid on kahtlemata praegu põhjamaade andekaim operetilauljanna.“

Kuid „diplomaatilistel põhjustel“ sulgusid peagi ka Soome teatrite ukсед.

Varsti tuli kurb ja lõplik tagasitõmbumine.

Lauljanna kirjutas tuttavatele: „Linnud on nüüd mu parimad sõbrad. Käime igal nädalalõpul Akuga (abikaasa August Zimmermann) nendega maal kõnemas ja talvel söötmas. Kui oleksin veel noor ja terve, küll lendaks koos nendega ka oksale, laulaks koos nendega...“

Stockholmi Eesti Päevaleht kirjutas 1976. aasta juunis: „Üks hele täht kustus Milvi Laidi surres.“